

Muhasebe Meslek Adaylarının (Stajyerlerinin) Sorunları ve Beklentileri: Giresun Özelinde Bir Araştırma

Murat ÖZDEMİR*

Öz

Muhasebe meslek adaylarını uygulamayla buluşturan staj dönemi, adayların mesleğe hazırlanmasında en önemli süreçtir. Bu süreçte adaylara mesleki disiplin, bilgi, deneyim ve yetkinlik kazandırılması amaçlanmaktadır. Ancak karşılaşılan sorunlar, bu amaçlara ulaşılmasını güçleştirebilmektedir. Çalışmada, muhasebe meslek adaylarının sorunları, beklentileri ve meslekle ilgili görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Bu doğrultuda Giresun ilinde staj yapan meslek adaylarına görüşme tekniği uygulanmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre; mesleki sınav yerlerinin uzaklığı, yüksek sınav ve dosya ücretleri, staj yeri bulamamak, düşük stajyer ücretleri ve yeterli bilgilendirme yapılmaması adayların yaşadığı önemli sorunlar olarak belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Muhasebe Mesleği, Muhasebe Meslek Adayı, Muhasebe Stajyer Sorunları.

Issues and Expectations of Candidates (Trainees) in Accounting Profession: A Specific Research for Giresun

Abstract

Internship period which brings together accounting profession trainees with practice is the most important process of preparation for the profession. In this period, it is aimed at accounting profession trainees to gain occupational disciplines, information, experience and perfection. However, encountering issues can make difficult to reach these aims. In this study, problems, expectations and opinions of professional interns are tried to be determined. For this purpose, interview technique was applied to interns who are internship in Giresun City. According to the results of study, the distance of vocational exam places, high exam and file fees, not being able to find an internship place, low intern fees and not being informed enough about the internship were determined as the important problems experienced by the interns.

Keywords: Accounting Profession, Accounting Profession Candidate, Accounting Trainee Issues.

Received/Geliş: 24.01.2019

Accepted/Kabul: 17.05.2019

---

*Dr. Öğr. Üyesi, Giresun Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Maliye Bölümü, murat.ozdemir@giresun.edu.tr, /0000-0001-6608-6511

(Makale türü: Araştırma Makalesi)

Giriş

Türkiye’de muhasebe mesleğini profesyonel anlamda Yeminli Mali Müşavirler (YMM) ve Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler (SMMM) temsil etmektedir. YMM olabilmek için öncelikle SMMM olarak on yıl mesleki faaliyette bulunmak, YMM sınavını başarmak ve YMM ruhsatı almak gerekir. Dolayısıyla mesleğin ilk aşama temsilcileri Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerdir.

SMMM unvanı alabilmek için 3568 sayılı Yasa’da belirtilen sınavların başarılmasına ek olarak staj yapılması zorunludur. Yeterli bilgi ve donanımla yetişmiş, mesleğin etik ve ahlaki değerleriyle yoğrulmuş meslek mensuplarının mesleğe kazandırılması ancak staj dönemiyle mümkün olabilmektedir. Bu dönemde devlete, SMMM Odalarına ve gözetiminde olunan meslek mensuplarına önemli görevler düşmektedir. Devlet gerekli düzenlemelerle, odalar eğitim faaliyetleri ve denetimlerle, meslek mensupları da stajyerlerin yetişmesinde gereken hassasiyeti göstermekle mükelleftir. Çünkü mesleğin itibar ve saygınlığı bu doğrultuda yetişmiş meslek mensuplarıyla korunabilecektir.

Bu çalışmada, muhasebe mesleğini geleceğe taşıyan meslek adaylarının staj sürecinde karşılaştığı sorunların tespit edilmesi ve çözüm önerilerinin sunulması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda, önce adayların sorunları tespit edilmiş ve bu sorunlara çözüm önerileri sunulmuştur. Daha sonra adayların SMMM Odalarından, Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliğinden (TÜRMOB) ve meslek mensuplarından beklentilerine yer verilmiştir. Çalışmanın sonunda ise adayların muhasebe mesleğinin geleceğine ilişkin düşünceleri sorgulanmıştır

Türkiye’de Muhasebe Mesleği ve Staj

Türkiye’de muhasebe mesleğinin yasalaşma süreci 1932’lerde başlamış, çabalarla geçen uzun bir süre sonunda ancak 1989 yılında tamamlanmıştır (Güvemli, 2009: 6-7). Meslek, 1989 yılında çıkarılan “3568 sayılı Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu” ile statü kazanmıştır (Resmî Gazete, s. 20194). 26.07.2008 tarih ve 26948 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 5786 sayılı Kanun’la yapılan düzenlemede 3568 sayılı Yasa’da adı geçen “Serbest Muhasebeci” unvanı kaldırılmış, Yasa “Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu” olarak değiştirilmiştir (Kılıç ve Arslan, 2017: 524).

5786 sayılı Kanun, meslek mensubu olacak adaylar için de birtakım değişiklikler öngörmektedir. Bunlardan birisi meslek adaylarına lisans mezuniyet şartı getirilmesi, diğeri ise staj süresinin 3 yıla çıkarılmasıdır (TESMER, 2016: 5).

Meslek mensubu olabilmenin zorlu ve zorunlu bir aşaması olan stajın, geleceğin muhasebecilerinin yetiştirilmesinde önemli katkısı vardır. Muhasebe mesleğinde teorik bilgiler

eğitim sistemi içerisinde ilgili okullarda öğretilirken, uygulama eğitimi ise stajla birlikte SMMM ve YMM'ler tarafından verilmektedir (Apalı, 2018: 285). Adaylar, muhasebe mesleği ile ilk defa staj ortamında tanışmaktadırlar. Adayların staja başlamalarından staj dönemi sonuna kadar yanında veya gözetiminde staj yapılan meslek mensubunun rehberliği, birlik ve odalar tarafından sağlanan zorunlu eğitim programları adaylara profesyonel anlamda olması gereken mesleki yeterlilik ve değerleri kazandıracaktır (Uzay, 2005: 70-71).

Aday meslek mensuplarına staj sürecinde kazandırılmak istenen nitelikler aşağıda belirtilmiştir (TESMER, 2016: 3-4):

- Meslek için gerekli yeterlik ve yetkinliğin sağlanması,
- Etik değer ve davranış bilincinin verilmesi, aday meslek mensuplarının bu tutum ve davranışları sergileyebilmesi,
- Ulusal ve Uluslararası mesleki standartları uygulayabilmesi,
- Bilgi teknolojileri ve uygulamalarına vakıf olabilmesi,
- En az bir yabancı dil bilmesi,
- Güvenilir olması,
- Uzmanlaşmaya önem vermesi,
- Organizasyon becerilerinin gelişimi için yaşam boyu eğitime önem vermesi.

Türkiye'de stajla ilgili iş ve işlemleri, Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliğinin (TÜRMOB) bir kuruluşu olan Temel Eğitim ve Staj Merkezi (TESMER) yürütmektedir. Muhasebe mesleğinde staj, adaylar açısından özveri gerektiren eğitim ve çalışma süreci olup, bu süreçte adaylar iş tecrübelerini, becerilerini geliştirerek kariyer planlamalarını yaparlar (Kaplanoğlu, 2014:266). Zira 3568 sayılı Yasa ve ilgili yönetmelik doğrultusunda adayların stajları süresince; yeterli ve yetkin birer muhasebe meslek mensubu olarak yetişmeleri hedeflenmiş ve aşağıdaki temel ilkeler benimsenmiştir:

- Mesleki disiplin, bilgi, deneyim ve yeterliliğe sahip meslek mensubu olabilmelerinin sağlanması,
- Yanında, gözetiminde veya denetiminde staj yapılan meslek mensubunun mesleki faaliyetleri aksatılmadan etkin bir staj eğitiminin verilmesi,
- Staja giriş sınavında başarılı olarak staja başlamış aday meslek mensuplarının, stajlarını tamamlayabilmeleri için TESMER tarafından düzenlenen eğitim programlarında, eğitim programı sırasında yapılan değerlendirmelerde ve eğitim programı sonunda yapılacak sınavlarda başarılı olmalarının sağlanması.

Adaylar, stajlarını YMM veya SMMM yanında ve/veya onların denetim ve gözetiminde yapabilmektedirler. Bununla birlikte, bağımsız denetim faaliyetinde bulunmak üzere kurulan ve ticaret unvanlarında mesleki unvanlarını kullanmayan YMM/SMMM Odalarına kayıtlı Bağımsız

Denetim Şirketleri'nde de yapabilirler. Yine meslek mensubu gözetim ve denetiminde staj yapan adaylar, stajlarını bir ticari işletmenin merkezinde, bağımlı veya sözleşmeli çalışan meslek mensubunun denetim ve gözetiminde yapabilirler (TESMER, 2016: 20).

Literatür Taraması

Literatür incelendiğinde, muhasebe meslek odalarının ve meslek mensuplarının karşılaştıkları sorunlar üzerine çeşitli çalışmalar olduğu, ancak meslek adaylarının (stajyerlerin) sorunları ve beklentileri üzerine yapılan çalışmaların oldukça sınırlı sayıda olduğu görülecektir. Bu çalışmalardan bazılarında aşağıda değinilmiştir.

Uzay (2005), stajyerlerin meslek öncesinde karşılaştığı sorunları; eğitim sorunu, staj yeri bulma ve ücret sorunu olarak sıralarken, muhasebe mesleğinin küreselleşmeden en çok etkilenen meslekler arasında olduğunu bu yüzden adayların rekabet güçlerini korumak ve geliştirmek adına yabancı dil (İngilizce) eğitimine önem verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Diğer taraftan stajın iyi planlanması meslek mensubunun rehberliği ve meslek mensubu ile meslek odası arasındaki iletişime vurgu yapmıştır.

Çankal (2010) çalışmasında, stajyerlerin sorunlarını; staj yapacak yer bulamama ve ücret sorunu, eğitim sorunları ve sorumlu meslek mensuplarından kaynaklanan sorunlar olmak üzere üç başlık altında toplamıştır. Stajyerlerin meslek örgütünden beklentilerinin ise bu sorunları çözebilecek adımların atılması olduğunu ifade etmiştir.

Demir ve Çiçekay (2015) 2009 ve 2014 yıllarını karşılaştırdıkları araştırmalarında, Van SMMM Odası'na kayıtlı stajyerler üzerinde psikolojik yıldırma (mobbing) olup olmadığını varsa stajyerlerin bu davranışlara nasıl tepki verdiklerini belirlemeye çalışmışlardır. Araştırma sonuçlarına göre; stajyerlerin çoğunluğunda mobbinge rastlanılmadığı, ancak stajyerlerin SMMM'ler tarafından rakip olarak görüldüğü, bunun da mesleğin öğrenilmesi aşamasında huzursuzluğa, güvensizliğe neden olduğu tespit edilmiştir. Diğer taraftan stajyerler en çok staj süresinin 3 yıla çıkarılmasından ve yeterlilik sınavlarının zorlaştırılmasından yakınmaktadır.

Kaplanoğlu (2014) çalışmasında, stajyerlerin meslek mensubu ve meslek örgütlerinden beklentilerini, sorunlarını ve bu sorunlara çözüm önerilerini ortaya koymak amacıyla Manisa'da 107 stajyere 72 anket uygulamıştır. Önceki çalışmaların aksine stajyerlerin meslek mensuplarından memnun olduğu, meslek örgütlerinden ise (TURMOB, TESMER ve SMMMO) yeni iş olanaklarının sağlanması, sürekli mesleki eğitimlerin verilmesi, stajyerlere yönelik dergi, bülten vb. yayınların çıkarılması ve sosyal etkinliklerin düzenlenmesi gibi beklentilerinin olduğu sonucuna varmıştır.

Yazarkan ve Yılmaz (2016) çalışmalarında, SMMM stajı yapmakta olan meslek adaylarının sorunlarını ve yetkili kişi ve kuruluşlardan beklentilerini ortaya koymak, staj sürecinin kalitesini artırmaya dönük öneriler üretmek amacıyla TR90 bölgesinde 92 katılımcıya anket

uygulamışlardır. Araştırma sonucunda stajyerlerin staj ücretlerinden, staj süresinden, yoğun çalışma temposundan ve SMMM'lerin stajyer çalıştırmada isteksiz davranışlar göstermesinden yakındıklarını tespit etmişlerdir.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Muhasebe mesleğinin gerektirdiği yeterlilik ve yetkinlikte, etik değer ve davranışlara sahip meslek mensuplarının yetiştirilmesi, staj döneminin etkinliğine bağlıdır. Etkin bir staj dönemi ise mevcut ve muhtemel sorunların tespiti ve çözümüyle mümkündür. Dolayısıyla çalışmada, meslek adaylarının staja başlamalarından bitimine kadar olan süreçte, yaşadıkları sorunların tespit edilmesi, çözüm önerilerinin sunulması ve ilgili taraflardan (SMMM, SMMM Odası ve Devlet) beklentilerinin ortaya konulması amaçlanmaktadır. Çalışmanın önemi ise, mesleğin gelişimine ve itibarına katkısı yadsınamayacak staj döneminin önemine vurgu yapmak olarak açıklanabilir.

Araştırmanın Kapsamı, Sınırlılıkları ve Yöntemi

Çalışma, Giresun Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası'na kayıtlı olarak staj yapan 18 meslek adayını kapsamaktadır. Tüm meslek adaylarına görüşme teklif edilmiş, ancak içlerinden 10 meslek adayı görüşme teklifimizi kabul etmiştir.

Çalışmada nitel araştırma tekniklerinden görüşme uygulanmıştır. Görüşmede sorulacak sorular, literatür taramasında incelenen ve kaynakçada verilen çalışmalardan yararlanılarak hazırlanmıştır. Adayların birbirinden etkilenmemesi için her adayla bire bir görüşme yapılmıştır. 9 adet açık uçlu soru sorulmuş, adayların verdiği cevaplar kaydedilmiş ve yazıya aktarılmıştır.

Bilindiği üzere meslek adayı, muhasebe bürosunda veya bir işletmede stajını yapabilmektedir. Adayın staj yaptığı yer, soruların cevaplarını etkileyen en önemli etkenlerden biridir. Bu yüzden adayın stajını nerede yaptığı, görüşme sorularına başlamadan önce belirlenmiştir. Soruları cevaplayan adaylardan 6'sı SMMM yanında (SY), 3'ü SMMM gözetiminde (SG), 1'i de YMM gözetiminde (YG) stajını sürdürmektedir. Meslek adaylarının cevapları bu doğrultuda kodlanmıştır. Örneğin; SMMM yanında staj yapan birinci meslek adayı (SY1), SMMM yanında staj yapan ikinci meslek adayı (SY2), SMMM gözetiminde staj yapan üçüncü meslek adayı (SG3) ve YMM gözetiminde staj yapan yedinci meslek adayı (YG7) gibidir.

Araştırmanın Bulguları

Bu bölümde, araştırmaya katılan meslek adaylarıyla yapılan görüşmelerden elde edilen bulgulara ve bu bulguların değerlendirilmesine yer verilmiştir.

Staja Başlama ve Staj Sürecindeki Sorunlar

Meslek adaylarının stajla ilgili sorunları; staja giriş sınav yerlerinin uzaklığı, dosya ve sınav ücretlerinin yüksek olması, staj yeri bulamama, düşük stajyer ücretleri ve yeterli bilgilendirmelerin yapılmayışı olarak başlıklar halinde sıralanabilir.

Sınav Yerlerinin Uzaklığıyla İlgili Sorunlar

Adaylar, staja başlama sürecinde en çok staja giriş sınavının buldukları şehirden farklı sınırlı sayıdaki şehirlerde yapılmasından şikâyet etmektedirler. Bu konuda dikkat çekici birkaç ifadeye aşağıda yer verilmiştir.

“ Staja giriş sınav yerleri ilimize çok uzaktadır. ” SY2

“Sınav yerlerinin uzak olmasından dolayı ulaşım zor sağlanıyor. ” SY5

“Staja başlama sınavının İstanbul ve Ankara’da olması nedeniyle ulaşımında sıkıntı yaşadım. ” SY8

“Staja giriş sınavı yapılan şehir ilimize çok uzak olmasına rağmen sınav yönetmeliği gereği cüzdân dâhil sınav salonuna hiçbir şey alınmaması yaşadığım ilk sıkıntıydı. ” SY9

“Staja giriş sınav merkezlerinin sadece 2 ilde olması özellikle beni ve birçok arkadaşımızı zorladı. ” SG10

“Sınav yeri ilimize çok uzakta, ulaşım ve konaklama problemlerim oldu. ” YG7

Yukarıdaki ifadelerden anlaşılacağı üzere adayların çoğunluğu sınav yerlerinin uzak olmasından yakınmaktadırlar. Bazı adaylar ise konaklama ve ulaşımında karşılaştıkları güçlüklerden bahsetmişlerdir. Staja giriş sınavının az sayıdaki il yerine bölgeler bazında yapılması bu sorunları azaltabilecektir. Örneğin Karadeniz Bölgesi için sınav yeri olarak Samsun belirlenebilir. Sonuçta her bölgede bir sınav yeri olması ulaşım ve konaklama problemlerini de giderebilecektir. Bir başka çözüm ise adayların sınav yerine toplu bir şekilde ulaşabilmeleri ve konaklayabilmelerinin sağlanması olabilir. Bu amaçla birlik veya odalar tarafından organizasyonlar düzenlenebilir.

Dosya ve Sınav Ücretleriyle İlgili Sorunlar

Adayların staja başlama sürecinde şikâyet ettikleri sorunlardan bir diğeri de dosya ve sınav için ödenen ücretlerin yüksek olmasıdır. Adaylar tarafından dile getirilen birkaç ifadeye aşağıda yer verilmiştir.

“Sınav ücretlerinin yüksek olması staja başlama sürecimi etkilemiştir. ” SY5

“Staj dosyasını açtırmak için alınan ücretin yüksek olması nedeniyle staj dosyası açtıramayan ve açtırmakta zorlanan arkadaşlarımız var. ” SY6

“Staja başlamak için dosya masrafı ve sınav masrafları çok yüksek. ” YG7

“Staj dosyası açtırmak için birlik tarafından yüksek ücret alınıyor, bunun yanına sınav ücretleri de eklenince çok zorlanıyoruz. ” SY9

“ Staj başlarken yüksek tutarda dosya parası talep ediliyor. Staj bitiminde yeterlilik sınavına girmek için tekrar dosya parası talep ediliyor. Her şeyden para talep ediyorlar. Bir staj için iki dosya parası enteresan oluyor. ” SG4

“ Staja giriş ve dosya ücreti çok yüksek. ” SG10

Bu ifadelerin yanı sıra adayların birçoğu maddi olarak zor durumda olduklarından bahsetmişlerdir. Sınav ücretlerinin düşürülmesi, adaylara sağlanabilecek öğrenci bursu veya kredisi gibi benzer kolaylıklarda bu sorunların giderilmesinde etkili olabilecektir.

Staj Yeri Bulmayla İlgili Sorunlar

Adayların yaşadıkları bir diğer sorun da staj yeri bulma konusudur. Bu sorunla ilgili olarak adaylar tarafından verilen bazı ifadeler aşağıda sıralanmıştır.

“Benim karşılaştığım önemli sorunlardan birisi staj yeri bulmak oldu. Özellikle benim gibi okul bittikten sonra herhangi bir yerde çalışmadan direkt sınavlara hazırlanıp, giren ve kazananlar için staj yeri bulmak çok zor. Güçlkle bir staj yeri bulsanız bile, staj süresinde sigortanı kendin ödeyeceksin teklifleriyle karşılaşıyorsunuz.” SY1

“Staj yeri bulmak kesinlikle sıkıntılı bir süreç, neredeyse hiçbir SMMM kapılarını açmak istemiyor, aslında herkes rızkını yer, ama SMMM’ler defterlerini paylaşmak istemiyor.” SG3

“Staj yerini zorluklarla buluyoruz. Giresun küçük bir il olduğu için staj yeri bulma konusunda epey bir sıkıntı yaşadım.” SY8

“Staj yeri bulabilmek için birçok SMMM’nin kapısını aşındırdım. Kimse stajyer almak istemiyor. Araya eş-dost tanıdık koymak gerekiyor.” SY9

Staj yeri bulma konusunda yaşanan sıkıntıların nedeninin stajyer maliyetlerinden kaynaklandığı söylenebilir. Stajyer maaşı, sigorta primi vs. gibi maliyetler meslek mensuplarının stajyer konusunda isteksiz davranmalarına neden olmaktadır. Esasında bu sorun sadece meslek adaylarını etkilememekte, muhasebe mesleğinin gelişimi ve geleceğini de etkilemektedir. Çünkü mesleğe katkı yapabilecek nitelikte adayların teminini güçleştirmektedir. Dolayısıyla staj yeri bulma sorunu mesleki gelişim için TÜRMOB tarafından çözümlenmelidir. Bu anlamda odalara belirli stajyer planlaması yapılabilir. Bir fon oluşturulabilir ve stajyer maliyetleri bu fondan karşılanabilir.

Stajyer Ücretleriyle İlgili Sorunlar

Meslek adaylarının staj esnasında karşılaştıkları sorunların başında stajyer ücretleri gelmektedir. Stajyer ücretlerinin düşük olmasından yakınan adaylar çoğunluktadır. Aşağıda adayların stajyer ücretleri konusunda düşüncelerine yer verilmiştir.

“Verilen ücretler harçlık niteliğinde olup çok yetersizdir.” SY1

“Şahsen benim ücret konusunda herhangi bir sıkıntım yok. Çalışmakta olduğum işyerinde stajyer ücreti değil normal çalışma ücretimi alıyorum. Hem çalışıp hem stajımı tamamliyorum. Ancak stajyer ücretlerinin çok düşük olduğunu da biliyorum. Keza ben de ilk işe başladığım tarihlerde meslek öğrenme adı altında çok düşük ücretler karşılığında çalıştım.” SY2

“Staj esnasında verilen ücretler çok komik gerçekten, asgari ücret ise hayal, birebir bana söyleneni ifade edeyim. Ben sana mesleği öğreteceğim. Senin bana ücret ödemen gerekir.” SG3

“Aktif olarak çalıştığım için ücret konusunda herhangi bir sıkıntı yaşamadım” SG4

“Staj esnasında aldığımız ücretler tatmin edici değildir. Ancak ekonomik sıkıntılar yüzünden işverenlerimiz de (SMMM) zor durumdadır.” SY5

“Stajımı başlatmadan önce meslekte belirli bir zaman geçirmiştım ve tecrübeli bir personeldim. Onun için ücret konusunda bir sorun yaşamadım. Ancak okulu yeni bitirmiş staj dosyası açtıran arkadaşların çok düşük ücretlere çalıştığına şahit oldum.” SY6

“Benim ücretlerle ilgili bir sıkıntım olmadı. Ancak arkadaşlara staj süresinde çok düşük ücretler verildiğini duyuyorum. Herhalde muhtaç oldukları için düşük ücret veriliyor.” YG7

“Ücretler hiç yeterli değil, hatta onu bile vermemeye çalışan SMMM’ler var.” SY8

“Kendi ücretim konusunda memnun olsam da çoğu arkadaşımın çok düşük ücretlerle çalıştığını biliyorum.” SY9

“Stajımı çalışmış olduğum firmada yaptığımdan dolayı ücret ve ödemeyle ilgili herhangi bir sorun yaşamadım.” SG10

Yukarıdaki ifadelerden anlaşılacağı üzere mesleki tecrübe ve deneyime sahip adaylar ücretlerinden memnunken, mesleğe stajla birlikte başlayan deneyimsiz adaylar ücretlerinden memnun değildir. Diğer bir belirleyici özellik de bir işletmede meslek mensubunun denetim ve gözetiminde staj yapan adaylar ücretler konusunda herhangi bir sıkıntı duymazken bir meslek mensubunun yanında staj yapan adaylar ücretlerini yeterli bulmamaktadırlar.

Türkiye’de bir meslek adayına verilebilecek en az ücret, her yıl belirlenen asgari ücret tutarıdır. Zaten kanuna göre bu tutardan daha az ücret ödenmesi mümkün değildir. Bununla birlikte ücretlerin güvence altına alınması gerekmektedir. Bir meslek adayı meslek mensubu yanında veya gözetiminde staja başladığında maaşların TÜRMOB tarafından belirlenen bir hesaba yatırılması sağlanabilir. Böylece her bir meslek adayının maaşı aynı merkezden ödenebilir. Diğer yandan meslek adayının stajda geçirdiği süre dikkate alınarak ücretlerin belirli oranda artırılması gerekir. Daha açık anlatımla ilk yıl ödenen ücret ile üçüncü yıl ödenen ücret aynı olmamalıdır.

Stajyer Bilgilendirmeleriyle İlgili Sorunlar

Staj esnasında karşılaşılan diğer bir sorun da stajlarla ilgili bilgilerin yeterince yapılmaması gelmektedir. Bu sorunla ilgili olarak adaylar tarafından verilen ifadeler aşağıda sıralanmıştır.

“SMMM Odası’nın stajla ilgili yeterince teknik bilgiye sahip olmaması önemli problemler oluşturuyor.” SG4

“Stajlarla ilgili yeterince bilgilendirme yapılmıyor.” SY5

“Staj sürecinde bilgilendirilme konusunda SMMM Odasıyla sıkıntı yaşadım. Oda bilgi eksikliği nedeniyle pek yardımcı olamıyor.” YG7

“Staj esnasında SMMM Odası stajyerini sürekli bilgilendirme, kontrol ve denetim altında tutması gerekiyor ancak bu yapılmıyor.” SY6

Meslek adaylarının ifadelerinden SMMM Odası tarafından çeşitli sebeplerle staj konusunda gerekli bilgilendirmelerin yapılmadığı, adayların bu süreçte gerekli olan bilgiye erişmekte zorlandığı anlaşılmaktadır. Odaların bu konuda hassasiyet göstererek, belirli periyotlarla stajyer bilgilendirme toplantıları yapmaları, stajlarla ilgili yenilikleri ve gelişmeleri meslek adaylarına aktarmaları bu sorunun çözümünde etkili olacaktır.

İlgili Taraflardan Beklentiler

Meslek adaylarının sorunları yanında SMMM, SMMM Odası, TÜRMOB ve devletten beklentileri de sorunların çözümünde etkili olabilecektir. Bu doğrultuda adaylara ilgili taraflardan beklentilerinin neler olduğu sorulmuş, dile getirilen ifadeler başlıklar altında verilmiştir.

Meslek Mensuplarından (SMMM, YMM) Beklentiler

Meslek adayı, staj esnasında en fazla sorumlu meslek mensubu ile ilişki içindedir. Meslek mensubunun uygun bir staj ortamı hazırlaması, mesleki değerlere gösterdiği hassasiyet, mesleki bilgi ve deneyimlerini aktarma becerisi gibi etkenler, başarılı bir staj için önemlidir (Pekdemir, 2000: 63). Dolayısıyla adayların meslek mensuplarından beklentileri, sorunların çözümü ve stajın başarısında etkili olacaktır. Adayların meslek mensuplarından beklentilerini özetleyen birkaç ifade aşağıda sıralanmıştır.

“Belirli yaşı geçmiş ve emekliliği gelmiş olanların bir an önce emekli olup gençlerin önünü açmasını istiyorum.” SY1

“Karşılıklı iyi niyet kuralları altında hem çalışıp hem de stajımı tamamlamak istiyorum. Başka herhangi bir beklentim yoktur.” SY2

“Meslek mensupları meslekle ilgili her şeyi öğreneceğiz diye korkmasınlar, stajyerden gizli bir şeyleri çözmeye çalışmasınlar. Yeri geliyor benim hallettiğim bir konuyu kendi halletmiş gibi gösterebiliyor. Yine de her şeye rağmen, beraber hareket edilmeli, fikirler paylaşılmalı, çözüme odaklanılmalıdır.” SG3

“Meslek mensubunda stajyerlere tatmin edici ücretler, iş kanununa göre makul mesai saatleri ve stajyerlere saygı göstermelerini beklerim.” SY5

“Meslek mensuplarının yanlarında staj yapan meslek adaylarının gelecekte meslektaşları olacaklarını idrak etmelerini, ücret ve davranışlarında daha duyarlı olmalarını istiyorum.” SY6

“Ücret konusunda daha makul olabilirler. Staj yaparken meslekle ilgili küçük çaplı işler değil de, daha önemli işler verebilirler.” YG7

“Bizi rakip olarak değil, bir meslektaşları olarak görmelerini istiyorum. Bu mesleğe adapte olmamıza sağlayacak bilgi ve birikimlerini, iş deneyimlerini bizlere aktarmalarını bekliyorum.” SY8

Adayların ifadelerinden anlaşılacağı üzere, adaylar meslek mensuplarından öncelikle anlayış ve hoşgörü beklemekte, gelecekte meslektaş olacaklarını ve bu yönde davranışlarda bulunmalarını istemektedirler. Bunun yanında mesleki bilgi ve tecrübelerini paylaşmaktan imtina etmemeleri, çalışma saatleri ve ücretleri konusunda daha duyarlı olmalarını belediklerini ifade etmişlerdir.

Meslek Odaları ve TÜRMOB'dan Beklentiler

Meslek adaylarının staj sürecinde bağlı buldukları odalardan ve TÜRMOB'dan da beklentileri sorulmuş, verilen belli başlı birkaç ifade aşağıda sıralanmıştır.

“Odaların ve TÜRMOB’un mesleğimizle ilgili sorunlara daha yapıcı çözümler bulmalarını, en mutsuz mesleklerden biri olma imajından bir an önce kurtarmalarını istiyorum.”

SY1

“Staj süresi çok uzun en fazla bir yıl olmalı diye düşünüyorum. Oda ve TÜRMOB bu konuda çalışmalar yapabilir.” **SY2**

“Staj süreci deniliyor. Ancak bir SMMM kadar çalışıyoruz. Uzaktan eğitim ya da uzaktan sınav gibi vs. şeylere gerek olduğunu düşünmüyorum. Staj süresi sorunu var tabi ki 3 yıl çok uzun, kısaltılması gerekiyor. Staj dosyamın takibinin oda ve TÜRMOB tarafından yapılmasını istiyorum.” **SG3**

“Hizmet yok, organizasyon yapıları zayıf, odalar kurs düzenleme konusunda yetersizler. Her şeyden para talep ediyor. Staj başlarken dosya parası talep ediyor ve staj süresi bitiminde yeterlilik sınavına girmek için tekrar dosya parası talep ediyor. Bir staj için iki dosya parası enteresan bir olay, bu konu hakkında adım atabilirler.” **SG4**

“Stajla ilgili gerekli bilgilendirmeleri yapmalarını, staj ücretlerinin makul seviyelere getirilmesi için gereken adımları atmalarını, ekonomik olarak zor durumda olan stajyerlere destek olmalarını istiyorum.” **SY5**

“TÜRMOB meslek adaylarını sadece para kaynağı olarak görmemeli, SMMM odaları da stajyerlerin çalışma ortamını, mesleki konularda aldıkları eğitim ve deneyimleri kontrol etmelidir.” **SY6**

“TÜRMOB ve Oda bizleri sadece para kazanabilecekleri kesimler olarak görmemeli, meslektaşları olarak görmelerini, atılacağımız meslek hayatına hazırlamalarını, buldukları konumda meslek mensuplarının hak ve hukuklarını korumalarını, diğer meslek erbapları (avukat, doktor, noter) gibi ülkede saygın olmalarını sağlayıcı adımlar atmalarını istiyorum. Vatandaşın meslek mensubu algısını değiştirmelerini istiyorum.” **SY8**

“Staj eğitim ve sınav ücretlerinin düşürülmesi ve göz ardı edilen stajyerlerin haklarının korunmasını sağlamalarını bekliyorum. Verilen eğitim setlerinin sadece ücret almak amacıyla

verildiği kanısındayım. Stajyer eğitiminin yapısının düzeltilmesi gerekiyor. TÜRMOB stajyerleri koruyucu ve destekleyici kararlar alabilir. Bir de 3 yıl olan staj süresini biraz kısaltabilir.” **SY9**

“Özellikle staj süresinden sayılan sürelerin tekrar eski haline getirilmesini arzularım. Odalarında kurs ve eğitim imkânlarını devamlı olarak sağlamalarını isterim.” **SG10**

Adayların oda ve TÜRMOB’dan staj süresinin kısaltılması, mesleğin itibarının yükseltilmesi ve dosya ücretlerinin düşürülmesi konularında beklenti içindedir. Bu yönde yapılacak çalışmalarla bu beklentilerin karşılanması çok da zor olmayacaktır.

Devletten Beklentiler

Adaylara staj süresi ve bu sürecin sonunda devletten beklentileri olup olmadığı sorulmuş ve en belirgin beklentileri aşağıda sıralanmıştır.

“Staj sürecinde verilen eğitimlerin ücretsiz olması ve staj sigortasının devlet tarafından karşılanması bizim sorunlarımızı bir nebze azaltacaktır.” **SY1**

“Meslek mensubu olduktan sonra kendi işyerini açamayan birçok arkadaşımız var. Devletimizin meslek mensubu arkadaşlara iş imkânı vermesi gerekir. Avukatlar kamuda istihdam ediliyor. Ancak bildiğim kadarı ile kamuda mali müşavir olarak çalışılmıyor. Kamuda mali müşavir istihdam edilebilir. Faydalı da olur kanaatindeyim. Özel sektörde iş güvenliği uzmanı bulundurma zorunluluğu gibi belirli kriterlerin üstündeki işyerlerine mali müşavir bulundurma zorunluluğu getirilebilir. Böylece hem istihdam hem de uzman ekiple çalışma olanağı sağlanmış olur.” **SY2**

“Bizler aslında devletin elemanları pozisyonundayız. Yani beyanları oluşturarak devlete ulaştırıyoruz. Yenilikler, teşvikler olabilir. Staj döneminde özellikle SGK desteği olabilir. Çoğu meslek mensubu SGK prim ödemesine katlanmak istemiyor.” **SG3**

“KOSGEB kredilerinin mesleğe yeni başlayanları desteklemesini ve devam eden meslek mensuplarını da kapsamasını isterim.” **SG4**

“Staj süresinde devletimiz stajyerlere ekonomik olarak destek verebilir. Bunun yanında stajyerlerin eğitimi ve karşılaştığı sorunlar için yapılacak kanunlarla çözümler sunabilir.” **SY5**

“Devlet, kendisi mali müşavirlik kadroları açabilir. Bünyesinde SMMM çalıştırabilir.” **SY6**

“Devlet, staj süresinde verilen düşük ücretlere çözüm bulabilir. Bu konuda stajyere ve staj yerine destek anlamında düzenlemeler yapabilir. Bu süreçte ücret desteği, sınavlara hazırlık kurs vs. gibi maliyetlere yardımcı olabilir.” **YG7.**

“Devletimizin stajyer haklarının korunmasına yönelik adımlar atmasını bekliyorum.” **SY9**

“SMMM belgesini aldıktan sonra devletten beklentilerim var. Bunlar; meslek mensuplarının tutmuş oldukları defter sayılarının sınırlandırılması ve meslek mensuplarının belirli konularda denetim yetkilerinin artırılmasıdır.” **SG10.**

Adayların devletten beklentileri; ekonomik destek ve teşvikler, istihdam olanaklarının sağlanması, stajyer haklarının korunması gibi üç başlık altında gruplanabilir.

Mesleğin Geleceğiyle İlgili Görüşler

Meslek adaylarının muhasebe mesleğinin geleceği hakkındaki görüşlerinin yer aldığı ifadelerden bazıları aşağıda sıralanmıştır.

“Kendini geliştirip teknolojiye ayak uyduran ve en önemlisi saygılı olan ayakta kalır. Gelişen teknoloji ile bu mesleğe ihtiyaç bile kalmayabilir.” **SG4.**

“Muhasebe mesleği geleceği olan bir meslektir. Teknolojinin ilerlemesi ile birlikte beyanname ve bildirimler için teknoloji kullanılacağı için muhasebenin önemi artmıştır.” **SY5.**

“Tamamen dijitalleşen ortamda artık kendisini yenileyemeyen meslek mensuplarının artık mesleği yapamayacağını düşünüyorum.” **SY6.**

“Teknoloji ile birlikte meslek evrim geçiriyor. Her şey elektronik ortamda olacak ve bence daha detaylı ve karmaşık hale gelecek.” **YG7.**

“Oda ve devlet kontrolü olmadığı sürece meslek mensubu sayısındaki artışla beraber haksız rekabetin daha da artacağını düşünüyorum.” **SY8.**

“Muhasebe mesleği yapay zekâya doğru gidiyor. Gelecekte mali müşavirler defter tutmaktan çok işin müşavirlik kısmına yönelecek.” **SY9.**

“Mesleğin gelecekte daha iyi şartlarda olacağını düşünmekteyim. Ancak meslek mensuplarının niteliklerinin düşmemesi için sürekli eğitim verilmesi gerektiği kanaatindeyim.” **SG10.**

Muhasebe mesleğinin geleceği konusunda görüşlerine başvurulmuş meslek adayları; genellikle teknolojinin mesleğin geleceğinde etkili olacağını, yeniliklere ve gelişime ayak uyduran meslek mensuplarının ayakta kalacağını, mesleğin itibarı ve niteliğinin buna bağlı olarak artacağını düşünmektedirler.

Sonuç

Çalışmada, Giresun SMMM Odası'na kayıtlı meslek adaylarının staja başlama ve staj sürecinde karşılaştıkları sorunları, ilgili taraflardan beklentileri ve muhasebe mesleğinin geleceğine ilişkin görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Bu anlamda çalışmada tespit edilen sorunlardan birisi, sınav yerlerinin uzaklığıyla ilgilidir. Adayların çoğunluğu sınav yerlerinin uzak olmasından dolayı ulaşım ve konaklama konusunda sıkıntı çektiklerini belirtmişlerdir. Esasında her bölgenin büyük bir şehrinde yapılacak merkezi bir sınavla bu sorun kolay ve pratik bir şekilde çözülebilir. Bu sayede adayların hem

ulaşım hem de konaklama anlamında yaşadığı sıkıntılar giderilebilir. Diğer bir sorun ise dosya ve sınav ücretleriyle ilgilidir. Zaten maddi olarak zor durumda olan ve kendilerini geleceğe hazırlayan adaylar, yüksek dosya ve sınav ücretlerini ödemekte güçlük çekmektedir. Dosya ve sınav ücretlerinin makul bir düzeye indirilmesi, aynı zamanda adaylara burs ve kredi imkânlarının sağlanması, bu sorunların bir nebze azalmasında etkili olabilecektir. Adayların stajyer istihdamı konusunda da önemli sıkıntılar yaşadıkları bilinmektedir. Stajyer maliyetleri meslek mensubunun stajyer konusunda isteksizliğine neden olmaktadır. Bir fon oluşturulabilir ve stajyer maliyetleri bu fondan karşılanabilir. Odalar tarafından yapılabilecek planlamalarla staj yerleri tespit edilebilir. Adayların karşılaştığı önemli sorunlardan birisi de stajyer ücretleriyle ilgilidir. Zorunlu olan staj sürecinde adaylar düşük ücretlere hatta ücretsiz çalışmaya maruz kalabilmektedirler. Ücretler, TÜRMOB veya Odanın belirleyebileceği bir hesap vasıtasıyla ödenebilir. Yine stajın birinci, ikinci ve üçüncü yılları için farklı stajyer ücretleri birlik tarafından belirlenebilir.

Adaylar, yanında veya gözetiminde staj yaptıkları meslek mensuplarından ilk önce anlayış ve hoşgörü, sonra mesleğin icrası için gerekli olan bilgilerin paylaşımı ve ücret konusunda daha duyarlı olunmasını beklemektedirler. Oda ve TÜRMOB'dan beklentiler ise; stajla ilgili sorunların çözümü noktasında daha gayretli olunması, staj süresinin kısaltılması, kurs, seminer gibi mesleki gelişimi artıracak etkinliklerin düzenlenmesi, dosya ücretlerinin makul seviyelere düşürülmesi ve mesleğin itibarını yükseltecek çalışmaların yapılması olarak sıralanabilir. Stajyerlere staj süresinde ve bitiminde sağlanacak ekonomik teşvik ve destekler, kamuda istihdam, stajyer haklarının korunması gibi konular, adayların devletten beklentileri olarak özetlenebilir.

Sonuç olarak muhasebe meslek adaylarının mesleki bilgi, beceri ve etik davranışlar geliştirmesine katkı sağlayan staj dönemi, teorik bilgilerin pratiğe dönüştürüldüğü, mesleğin iş ve işlemlerinin öğrenilmesinden mükellefle ilişkilerin geliştirilmesine kadar çok yönlü bir eğitim ortamıdır. Ancak çalışmanın sonuçları daha önce yapılan benzer çalışmaların sonuçları ile karşılaştırıldığında, sorunların geçmişten günümüze süregeldiği, meslek adaylarının aynı konulardan şikâyet etmeye devam ettikleri görülmektedir.

İleride yapılacak diğer çalışmalarda, oda ve meslek mensuplarının meslek adayları hakkındaki düşünceleri sorgulanabilir. Bu bağlamda meslek adaylarından beklentiler, staj verimliliğine katkı yapacak öneriler belirlenebilir.

Kaynakça

Apalı, A. (2018). Muhasebe Meslek Mensupları Açısından Stajyer Meslek Mensuplarının Yeterliliklerinin Araştırılması: Burdur İli Örneği, Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi, 11 (3), 283-306.

- Çankal, Y. (2010). SMMM Stajyerlerinin Sorunları ve Beklentileri, İzmir SMMMO Dayanışma Dergisi, Sayı: 108, 93-94.
- Demir, M. ve Çiçekay, H. (2015). Serbest Muhasebeci Mali Müşavir Stajyerlerinde Mobbing Algısına Yönelik Van İlinde Bir Araştırma: 2009 ve 2014 Yılları Karşılaştırması, TÜRMOB, Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi, Sayı:44, 15-36.
- Güvemli, O. (2009). Türkiye’de Muhasebe Meslek Örgütünün 20. Yılı – Bir Değerlendirme, Muhasebe Finansman Dergisi, (44), 6-16.
- Kaplanoğlu, E. (2014). Muhasebe Stajyerlerinin Meslek Mensuplarından ve Meslek Örgütlerinden Beklentileri: Manisa İli Araştırması, Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt:28, Sayı:4, 265-284.
- Kılıç ve Arslan, (2017). Muhasebe Meslek Örgütü Odalarının Günümüzde Yaşadığı Sorunları ve Çözüm Önerileri: Batı Karadeniz Bölgesi İlleri Örneği, Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Kongresi (ICMEP’17) Özel Sayısı, E-ISSN: 2147-9194, 523-533.
- Pekdemir, I. (2000). Profesyonel Muhasebecilikte Meslek Öncesi Staj Uygulaması: Bir Araştırma, Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi, 43-63.
- TESMER (2016). Staj ve Sınavlara İlişkin Usul Ve Esaslar Hakkındaki Uygulama Yönergesi. <https://www.tesmer.org.tr/> 16.03.2019.
- Uzay, Ş. (2005). Muhasebe Meslek Stajyerlerinin Sorunları ve Beklentileri: Bir Araştırma, Muhasebe ve Finansal Dergisi (MUFAD), Sayı:25, 70-78.
- Yazarkan, H. ve Yılmaz Z. (2016). Muhasebe Stajyerlerinin Staj Eğitiminde Karşılaştıkları Sorunlar ve Beklentileri: TR90 Bölgesi’nde Bir Uygulama, Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt:30, Sayı:2, 285-302.
- 3568 Sayılı Serbest Muhasebeci, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu, Kabul Tarihi: 01.06.1989. <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/20194.pdf>
- 5786 Sayılı Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, Kabul Tarihi: 10.07.2008. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2008/07/20080726-2.htm>
<https://www.turmob.org.tr/> 14.03.2019.